

Sygn. akt I ACa 1297/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Jan Futro (spr.)

Sędziowie: SA Mikołaj Tomaszewski,

SO Ryszard Małecki

Protokolant: st. sekr. sąd. Kinga Kwiatkowska

po rozpoznaniu w dniu 5 czerwca 2018 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa I. W.

przeciwko A. (...) w S.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 11 sierpnia 2017 r.

sygn. akt XVIII C 1679/16

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 i:

a) pozbawia wykonalności w stosunku do powódki tytuł wykonawczy - nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 8 października 2004 roku wydany przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie pod sygn. (...) zaopatrzony, w klauzulę wykonalności - w części, tj. w zakresie odsetek od kwoty 20 000 złotych:

- za okres od 20 lutego 2006 roku do 31 grudnia 2015 roku przekraczających czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne),
- za okres od 1 stycznia 2016 roku przekraczających maksymalną wysokość odsetek za opóźnienie;

b) pozbawia wykonalności w stosunku do powódki tytuł wykonawczy - wyrok z dnia 20 grudnia 2005 roku wydany przez Sąd Okręgowy w Poznaniu pod sygn. I C 2930/04 zaopatrzony w klauzulę wykonalności - w części, tj. w zakresie odsetek od kwoty 19 594,55 złotych:

- za okres od 20 lutego 2006 roku do 31 grudnia 2015 roku przekraczających czterokrotność wysokości stopy kredytu (...) (odsetki maksymalne);
- za okres od 1 stycznia 2016 roku przekraczających maksymalną wysokość odsetek za opóźnienie;

oraz w punkcie 2 i:

a) nakazuje ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Poznaniu) 11 253 zł tytułem opłaty od pozwu, od której zwolniona była powódka;

b) zasądza od pozwanej na rzecz powódki 14 400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

2. nakazuje ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Poznaniu) 11 253 zł tytułem opłaty od apelacji, od której zwolniona była powódka;

3. zasądza od pozwanej na rzecz powódki 8 100 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu apelacyjnym.

Ryszard Małecki Jan Futro Mikołaj Tomaszewski

I A Ca 1297/17

UZASADNIENIE

Powódka I. W. w pozwie z dnia 11 lutego 2016 r. skierowanym przeciwko A. (...) w S. wniosła o pozbawienie wykonalności tytułów wykonawczych – nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 8 października 2004r., sygn. akt (...), zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, w części tj. w zakresie odsetek od kwoty 20 000 zł, przekraczających odsetki maksymalne (czterokrotność wysokości stopy kredytu (...)), począwszy od dnia 20 lutego 2006 r. oraz wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 20 grudnia 2005 r., zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, w części tj. w zakresie odsetek od kwoty 19 594,55 zł przekraczających odsetki maksymalne (czterokrotność wysokości stopy kredytu (...)), począwszy od dnia 20 lutego 2006 r. oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania.

W uzasadnieniu wskazała, że na podstawie wyżej wymienionych tytułów wykonawczych egzekwowane są od niej odsetki w wysokości 80 % w skali rocznej.

W ocenie powódki zaniechanie przez pozwaną zmiany kwoty odsetek za opóźnienie od czasu wejścia w życie przepisów o odsetkach maksymalnych tj. od dnia 20 lutego 2006 r. jest bezprawne. Podniosła, że wejście w życie przepisu art. 359 § 2¹ k.c., co nastąpiło po uprawomocnieniu się orzeczeń sądowych wydanych przeciwko powódce stanowi zdarzenie, z którym łączy się ograniczenie obowiązku stwierdzonego tytułem wykonawczym w zakresie zasądzonych odsetek do wysokości prawnie dopuszczalnej i od daty wejścia w życie regulacji prawnej w tym zakresie.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił powództwo a orzekając o kosztach postępowania zasądził od powódki na rzecz pozwanego 1000 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu.

Jako podstawy rozstrzygnięcia Sąd I instancji powołał następujące ustalenia.

Nakazem zapłaty z dnia 8 października 2004 r. wydanym w postępowaniu upominawczym Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie(...)zasądził od powódki I. W., a także od M. P., K. W. i D. P. solidarnie na rzecz pozwanej A. (...) w S. kwotę 41 666,43 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 80% w stosunku rocznym od dnia 20 września 2004 r. od kwoty 20 000 zł oraz odsetkami ustawowymi od dnia 29 czerwca 2004 r. od kwoty 21 666,43 zł oraz kwotę 3 154,16 zł tytułem kosztów procesu.

W dniu 15 listopada 2004r. ww. nakaz został zaopatrzony w klauzulę wykonalności.

Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2015r. Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie (...)zasądził od powódki I. W., a także D. P. i D. G. na rzecz pozwanej A. (...) w S. solidarnie kwotę 40 803,14 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 80%

w stosunku rocznym od kwoty 19 594,55 zł od dnia 31 sierpnia 2004 r. do dnia zapłaty oraz odsetkami ustawowymi od kwoty 21 208,59 zł od dnia 31 sierpnia 2004 r. do dnia zapłaty, a także zasądził solidarnie od powódki, D. P. i D. G. kwotę 2 956,20 zł tytułem zwrotu uiszczzonego wpisu sądowego oraz 2 400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W dniu 2 sierpnia 2006 r. ww. wyrokowi nadano klauzulę wykonalności.

Zobowiązanie powódki wynikało z dwóch umów pożyczek nr (...).

1

Na podstawie tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 20.12.2005 r. sygn. akt (...) pozwana jako wierzyciel wniosła w dniu 4 września 2006r. o wszczęcie egzekucji przeciwko dłużnikom solidarnym: I. W., D. P. i D. G.. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. (...) Na dzień wszczęcia egzekucji roszczenie wierzyciela wyniosło 82 785,56 zł. Pismem z dnia 14 września 2006 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w P.M. M. zawiadomił powódkę o wszczęciu przeciwko niej egzekucji.

W toku egzekucji dłużnicze zajęto świadczenie emerytalno-rentowe, a co do pozostałych dłużników nie ustalono majątku, do którego można byłoby skierować egzekucję w niniejszej sprawie.

Na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 8 października 2004 r. wydanego w sprawie o sygn. (...) została wszczęta na wniosek pozwanej jako wierzyciela przeciwko powódkce jako dłużnikowi egzekucja przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w W. zarejestrowana pod sygn.(...)

W dniu 16 lipca 2009 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w W. wezwał Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w P. do przekazania akt postępowań toczących się przeciwko dłużnicze I. W. w związku ze zbiegiem egzekucji do łącznego prowadzenia przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w W..

Postanowieniem z dnia 5 sierpnia 2009 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w P. G. W. uznał się niewłaściwym do dalszego prowadzenia postępowania egzekucyjnego w sprawie (...) i przekazał sprawę Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w W. Ł. P., która została zarejestrowana pod sygn. (...)

W toku postępowań egzekucyjnych o sygn. (...) i (...) dokonano zajęcia prawa powódki do żądania podziału majątku oraz działu spadku.

Powódka częściowo spłaciła zasądzone od niej należności na rzecz pozwanej w drodze prowadzonych przeciwko niej postępowań egzekucyjnych. Uiszczone wpłaty w pierwszej kolejności zostały rozliczone na zasądzone koszty, a następnie na odsetki.

Na dzień 23 lipca 2014 r. na poczet należności wynikającej z nakazu zapłaty z dnia 8.10.2004 r. powódka zapłaciła pozwanej kwotę 9 712,76 zł, a na poczet wyroku z dnia 20.12.2005r. kwotę 12 864,44 zł.

Zaległości z tytułu odsetek umownych za opóźnienie według stanu na dzień 23.07.2014 r. wyniosły odpowiednio 157 501,37 zł i 55 167,37 zł.

Na dzień 11 maja 2017r. zadłużenie powódki względem pozwanej z tytułu wykonawczego (...) wyniosło kwotę 265 520,82 zł, a tytułu wykonawczego IC 2930/04 kwotę 262 765,27 zł.

Jak wskazał Sąd Okręgowy powyższy stan faktyczny był w zasadzie bezsporny pomiędzy stronami.

Uzupełniając ustalenia Sądu Okręgowego dotyczące w zasadzie bezspornych twierdzeń stron Sąd Apelacyjny stwierdza, że bezspornym także było, iż odsetki umowne od wskazanych w pozwie kwot nie zostały wyegzekwowane w żadnej części (k.123-124 oraz k.194).

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że powództwo nie znalazło podstaw.

W szerokim, pogłębionym uzasadnieniu Sąd wskazał na przesłanki roszczenia o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego przewidzianego w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Konkludując wskazał, że przepis ten może mieć zastosowanie jedynie do zdarzeń mających charakter materialnoprawny (por. wyrok SN z dnia 26.03.2009 r. I CSK 282/08, LEX nr 528181).

2

Przedmiotem rozpoznania w sprawie wszczętej powództwem opozycyjnym nie mogą być zdarzenia istniejące przed powstaniem tytułu korzystającego z powagi rzeczy osądzonej. W szczególności zarzut nadmiernie wysokich odsetek nie mógł zostać skutecznie podniesiony w sprawie wytoczonej na podstawie art. 840 § 2 k.p.c., gdyż zarzut ten nie dotyczył zdarzeń, które nastąpiły po powstaniu tytułów wykonawczych.

Wskazywana przez powódkę zmiana przepisów prawnych, jaką było wejście w życie w dniu 20 lutego 2006 r. zmiany kodeksu cywilnego, na podstawie, której wprowadzono art. 359 § 2¹ k.c. - 2³ k.c., nie może stanowić zdarzenia uzasadniającego pozbawienie wskazanych tytułów wykonalności.

Sąd wskazał również, że przepis art. 359 § 2¹ k.c. znajduje zastosowanie jedynie do czynności prawnych dokonanych po dniu 20 lutego 2006 r. (art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw – Dz.U. z 2005 r. Nr 157 poz. 1316). Wydanie natomiast kwestionowanych tytułów nastąpiło przed tą zmianą.

Poza zakresem orzekania znajduje się także badanie stosunku cywilnego, który łączył strony i który był podstawą wydania tytułu egzekucyjnego (por. wyrok SN z dnia 19.01.2011r. V CSK 199/10, LEX 786397).

Na marginesie swoich rozważań Sąd Okręgowy wskazał, że sposób rozliczania przez pozwaną należności wynikających z przedmiotowych tytułów wykonawczych nie miał znaczenia w niniejszej sprawie, gdyż Sąd badał jedynie czy zaistniała przesłanka przewidziana w przepisie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z wytoczonym przez powódkę powództwem przeciwegzekucyjnym.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Okręgowy powołał przepis art.102 k.p.c. wskazując na okoliczności uzasadniające obciążenie powódki jedynie częścią kosztów procesu.

Od wyroku tego zaskarżając go w całości apelację wniosła powódka zarzucając zaskarżonemu wyrokowi

1. błędną wykładnię przepisu art. 840 § 1 pkt 2) k.p.c. polegającą na niezasadnym przyjęciu, że „zdarzeniem”, które nastąpiło po powstaniu tytułu egzekucyjnego, stanowiącym podstawę powództwa opozycyjnego nie może być zmiana przepisów prawa, podczas gdy przepis ten nie zawiera takiego ograniczenia;
2. błędną wykładnię przepisu art. 1 ustawy z dnia 7 lipca 2005 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2005 nr 157, poz. 1316) wyrażającą się w niezasadnym przyjęciu, że wejście w życie tego przepisu spowodowało „uregulowanie w odmienny sposób zagadnienia już rozstrzygniętego tytułami wykonawczymi”, których dotyczy niniejsza sprawa, podczas gdy przepis ten wprowadził do porządku prawnego zupełnie nową instytucję prawną odsetek maksymalnych, nieobowiązującą w chwili wydania spornych nakazów zapłaty;
3. błędną wykładnię przepisu art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2005 nr 157, poz. 1316) wyrażającą się w niezasadnym przyjęciu, że przepisy o odsetkach maksymalnych znajdują zastosowanie wyłącznie do czynności prawnych dokonanych po dniu 19 lutego 2006 roku, podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że wyznacza on tylko początkową

granicę czasową, od której można żądać pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego zastrzegającego odsetki za opóźnienie w wysokości przekraczającej odsetki maksymalne;

4. niezastosowanie przepisu art. 32 ust. 1 Konstytucji i w konsekwencji niesłuszne zaniechanie odstąpienia od zastosowania art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 roku o

3

zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2005 Nr 157, poz. 1316), w sytuacji gdy przepis ten rozumiany w ten sposób, iż do odsetek - przekraczających wysokość odsetek maksymalnych - wynikających z czynności prawnych dokonanych przed dniem 20 lutego 2006 r., a wymagalnych po dniu 19 lutego 2006 r. nie stosuje się przepisów o odsetkach maksymalnych jest niezgodny z konstytucyjnym standardem równości wobec prawa;

5. niezastosowanie przepisu art. 481 § 2¹ i § 2² k.c., w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2016 roku i w konsekwencji niezasadne oddalenie roszczenia o pozbawienie spornych tytułów wykonawczych za okres od dnia 1 stycznia 2016 roku co do odsetek przekraczających maksymalne odsetki ustawowe za opóźnienie;

6. niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c. i obciążenie powódki częścią kosztów zastępstwa procesowego pozwanej spółki, podczas gdy okoliczności sprawy, w tym charakter dochodzonego roszczenia uzasadniał zwolnienie powódki w całości o tego obowiązku.

W konsekwencji wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku:

1. w punkcie 1 poprzez:

a) pozbawienie wykonalności w stosunku do powódki tytułu wykonawczego - nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 8 października 2004 roku wydanego przez Sąd Okręgowy w Poznaniu pod sygn.(...)zaopatrzonego, w klauzulę wykonalności - w części, tj. w zakresie odsetek od kwoty 20 000 złotych:

- za okres od 20 lutego 2006 roku do 31 grudnia 2015 roku przekraczających czterokrotność wysokości stopy kredytu l.(odsetki maksymalne),
- za okres od 1 stycznia 2016 roku przekraczających maksymalną wysokość odsetek za opóźnienie (odsetki maksymalne za opóźnienie);

b) pozbawienie wykonalności w stosunku do powódki tytułu wykonawczego - wyroku z dnia 20 grudnia 2005 roku wydanego przez Sąd Okręgowy w Poznaniu pod sygn. I C 2930/04 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności - w części, tj. w zakresie odsetek od kwoty 19 594,55 złotych:

- za okres od 20 lutego 2006 roku do 31 grudnia 2015 roku przekraczających czterokrotność wysokości stopy kredytu (...) (odsetki maksymalne);
- za okres od 1 stycznia 2016 roku przekraczających maksymalną wysokość odsetek za opóźnienie (odsetki maksymalne za opóźnienie);

2. w punkcie 2 poprzez:

a) zasądzenie od pozwanej spółki na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przepisanych - w postępowaniu pierwszoinstancyjnym;

ewentualnie -

b) nieobciążanie powódki obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego pozwanej spółki nawet w części;

Nadto wniosła o zasądzenie kosztów procesu z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

4

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

Zasadny okazał się w szczególności zarzut błędnej wykładni przepisu art. 840 § 1 pkt 2) k.p.c. polegającej na niezasadnym przyjęciu, że „zdarzeniem”, które nastąpiło po powstaniu tytułu egzekucyjnego, stanowiącym podstawę powództwa opozycyjnego nie może być zmiana przepisów prawa.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 15 marca 2018 r. III CZP 107/17 także zmiana stanu prawnego jest zdarzeniem, o którym mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., gdy spowodowała, że zobowiązanie stwierdzone tytułem wykonawczym w części lub całości wygasło albo nie może być egzekwowane. (Biul. SN 2018 nr 3, Legalis nr 1732369)

W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że powództwo opozycyjne, skierowane przeciw tytułowi wykonawczemu, którym jest prawomocne orzeczenie sądowe, nie może służyć ponownemu merytorycznemu rozpoznaniu sprawy. Nie jest ono środkiem prawnym, za pomocą którego można by podważyć prawomocność materialną orzeczenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 16/12, OSNC 2012, nr 11, poz. 129). Z tego względu zmiana stanu prawnego po powstaniu tytułu egzekucyjnego będącego orzeczeniem sądowym lub po zamknięciu rozprawy poprzedzającej jego wydanie nie stanowi podstawy powództwa opozycyjnego tylko z tego powodu, że według nowych regulacji prawnych należałoby odmiennie ocenić zagadnienia, które są rozstrzygnięte tym orzeczeniem, a tym samym inaczej przesądzić kwestię istnienia zobowiązania. Nie można bowiem wtedy mówić, że nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1972 r., II CR 385/72, nie publ.). Odmiennie rzecz może się przedstawiać wtedy, gdy zmiana stanu prawnego spowodowała, że zobowiązanie stwierdzone tytułem wykonawczym w części lub w całości wygasło albo nie może być egzekwowane (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Sytuacja taka może być rezultatem tego, że nowe regulacje prawne wyraźnie retroaktywnie odnoszą się do określonych zobowiązań stwierdzonych tytułami wykonawczymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1972 r., II CR 385/72, nie publ.) albo ingerują na przyszłość, tj. od dnia ich wejścia w życie, w stwierdzone takimi tytułami zobowiązania, w szczególności zobowiązania do świadczeń powtarzających się lub zobowiązania, których treścią są – działające na przyszłość – nakazy albo zakazy określonego zachowania się dłużnika. W takich przypadkach zmiana stanu prawnego kwalifikuje się jako zdarzenie, o którym mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż nie chodzi wtedy o ponowną ocenę – według nowych regulacji – zagadnień rozstrzygniętych prawomocnym orzeczeniem, lecz o oddziaływanie takiej zmiany na istnienie albo możliwość egzekwowania zobowiązania, które zostało stwierdzone w tym orzeczeniu. Skoro powodowie jako zdarzenie mające uzasadniać powództwo opozycyjne wskazali zmianę normatywną wynikającą z ustawy z 2005 r., polegającą na tym, że ustawodawca z dniem 20 lutego 2006 r. ustanowił odsetki maksymalne w określonej wysokości (art. 359 § 2¹ k.c.) i postanowił, że przekroczenie ich progu w czynności prawnej sprawia, że należą się odsetki maksymalne (art. 359 § 2² k.c.), to odpowiedź na pytanie o dopuszczalność kwalifikowania tej zmiany normatywnej w odniesieniu do powstałych przed dniem 20 lutego 2006 r. tytułów wykonawczych w postaci prawomocnych orzeczeń sądowych zasądzających odsetki w wysokości wyższej od wprowadzonych odsetek maksymalnych w kategoriach zdarzenia, o którym mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., zależy od tego, czy przedmiotowa zmiana normatywna miała wpływ na zobowiązania do zapłaty odsetek stwierdzone takimi tytułami. Przychylając się do stanowiska, że regulacja wprowadzona na mocy ustawy z 2005 r. dotyczyła nie tylko odsetek kapitałowych, lecz także odsetek za opóźnienie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2007 r., IV CSK 320/07, nie publ.), wskazać należy, że zgodnie z art. 5 ustawy z 2005 r. jej przepisy stosowało się do czynności prawnych dokonywanych po jej wejściu w

życiu, tj. od dnia 20 lutego 2006 r. Prezentowany w orzecznictwie pogląd, że gdy chodzi o czynności prawne dokonane przed wejściem w życie ustawy z 2005 r. i wynikające z nich stosunki prawne, to konstrukcja odsetek maksymalnych ich nie dotyczyła, a wprowadzony ustawą z 2005 r. pułap odsetek maksymalnych mógł być wykorzystany w odniesieniu do takich stosunków prawnych jedynie przy dokonywaniu oceny, czy przewidziane w ich ramach odsetki mieściły się w dozwolonej stronom swobodzie kształtowania ich treści nie odpowiada zasadniczemu celowi ustawy z 2005 r., którym była eliminacja z obrotu nadmiernych, lichwiarskich odsetek, grożących „pętlą zadłużenia”.

Poszukując innego rozwiązania należy podnieść, że art. 5 ustawy z 2005 r. nie musi być uznany za wyczerpującą regulację intertemporalną, gdy odróżni się od siebie czynność prawną jako zdarzenie prawne będące źródłem stosunku prawnego od tego stosunku prawnego. Można wówczas przyjąć, że art. 5 ustawy z 2005 r. przesądza jedynie, że czynności prawne dokonywane od dnia 20 lutego 2006 r. poddane były reżimowi jej przepisów, podczas gdy czynności prawne dokonane wcześniej temu reżimowi nie podlegały. Odrębną jednak kwestią jest reżim prawny stosunków prawnych wynikających z czynności prawnych dokonanych przed dniem 20 lutego 2006 r., zastrzegających określone w nich odsetki. Przy założeniu, że art. 5 ustawy 2005 r. nie jest tu miarodajny, zasadne jest pomocnicze odwołanie do reguł intertemporalnych 6 wywodzonych z ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 94 ze zm., dalej jako: „p.w.k.c.”, por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 1990 r., III PZP 20/90, OSNCP 1991, nr 7, poz. 79, z dnia 15 listopada 1991 r., III CZP 111/91, OSNCP 1992, nr 6, poz. 95, z dnia 28 lutego 1994 r., III CZP 9/94, OSP 1995, nr 1, poz. 3, z dnia 20 września 1996 r., III CZP 106/96, OSNC 1997, nr 1, poz. 5). Obowiązek zapłaty odsetek za opóźnienie wynika z niewykonania zobowiązania pieniężnego w terminie, w związku z czym punktem odniesienia winien być art. XLIX § 3 p.w.k.c. Uznając każdy kolejny dzień niewykonania zobowiązania pieniężnego za odrębne zdarzenia oznaczające poszczególne wypadki niewykonania zobowiązania, wywieść należy z art. XLIX § 3 p.w.k.c. regułę, że prawem właściwym dla odsetek za opóźnienie powinno być prawo obowiązujące w dniu, za który należą się odsetki.

W rezultacie w stosunkach prawnych, które powstały przed dniem 20 lutego 2006 r., od tego dnia należały się odsetki nie wyższe niż odsetki maksymalne, wprowadzone ustawą z 2005 r., choćby strony zastrzegły odsetki wyższe. W kontekście powództwa opozycyjnego przedstawione uwagi prowadzą do wniosku, że wejście w życie ustawy z 2005 r. spowodowało, iż zobowiązania zapłaty odsetek za opóźnienie, które stwierdzone były wcześniej tytułami wykonawczymi, w zakresie, w którym odsetki te przekraczały wysokość wprowadzonych ustawą z 2005 r. odsetek maksymalnych (art. 359 § 21 k.c.), wygasły i od tego dnia należały się tylko odsetki maksymalne (art. 359 § 22 k.c.). W związku z tym wejście w życie ustawy z 2005 r. w tym zakresie stanowiło zdarzenie, o którym mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., mogące uzasadniać powództwo opozycyjne.

Nie można też nie zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w sprawach toczących się po 20 lutego 2006 r., a dotyczących również odsetek ustalanych w umowach stron zawartych przed tą datą przyjmowano, iż o ile w chwili zawierania przedmiotowej umowy pożyczki odsetki w wysokości np. 50% w stosunku rocznym nie były rażąco wygórowane, to z upływem czasu zaczęły coraz bardziej odbiegać od rzeczywistości gospodarczej, tak iż w końcu przestały odpowiadać zasadom współżycia społecznego i swojemu społeczno-gospodarczemu przeznaczeniu. Stało się to szczególnie widoczne od chwili wprowadzenia do Kodeksu cywilnego noweli art. 359 k.c. W dacie wejścia w życie owej regulacji odsetki maksymalne wynosiły 23% w stosunku rocznym, a więc ponad dwukrotnie mniej niż odsetki, których domagają się powodowie. (wyrok z dnia 20 lipca 2017 r I ACa 219/17 niepubl.)

Tak zatem zdarzeniem o którym mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. jest również zmiana sytuacji gospodarczej a w szczególności wysokości inflacji w tej gospodarce.

Niezasadny jest zarzut pozwanej, że powództwo zmierza do podważenia prawomocnych rozstrzygnięć. Powództwo a także wyrok Sądu Apelacyjnego dotyczą wyłącznie okoliczności zaistniałych po zapadnięciu tych rozstrzygnięć i dotyczą tylko odsetek płatnych po 20 lutym 2006 r.

Prawdą jest też, że zarzut naruszenia art. 481 § 2¹, 2² k.c. pojawił się dopiero w postępowaniu apelacyjnym. W myśl jednak uchwały składu 7 sędziów SN z 31 stycznia 2008 r. mającej moc zasady prawnej (sygn. akt III CZP 49/07-Biuletyn SN nr 1/2008) sąd drugiej instancji wiąza jedynie te zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego które wyartykułował w swojej apelacji skarżący. Tymczasem powyższy zarzut dotyczy stosowania prawa materialnego. Stosowanie natomiast prawa materialnego przez sąd drugiej instancji w ogóle nie może być wiązane z zakresem zarzutów apelacyjnych; ich rola sprowadza się tylko do uwypuklenia istotnych, zdaniem skarżącego, problemów prawnych, do przekonania sądu drugiej instancji, co do ich oceny oraz "ułatwienia" kontroli instancyjnej. Nie może więc tu być mowy o prekluzji zarzutu.

Przyjęcie natomiast, że pozbawiając wyrok w zakresie odsetek umownych wykonalności Sąd miałby to czynić odwołując się także po 1 stycznia 2016 r. do maksymalnych odsetek ustawowych (kapitałowych) określonych w art. 359 k.c. a nie do wskazanych wyżej przepisów wykraczało by nie tylko poza żądania apelacji, ale i było niekorzystne dla pozwanej.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie wskazanych wyżej przepisów i art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 sentencji o kosztach postępowania przed Sądem I instancji nakazując na podstawie przepisu art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (j.t. Dz. U. z 2016 r. poz.623) ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa opłaty od pozwu, od której zwolniona była powódka oraz na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zasądzając od pozwanej na rzecz powódki kwotę 14 400 zł tytułem zastępstwa procesowego ustaloną zgodnie z § 2 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800)

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie przepisu art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (j.t. Dz. U. z 2016 r. poz.623) nakazując ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa opłaty od apelacji, od której zwolniona była powódka oraz na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zasądzając od pozwanej na rzecz powódki kwotę 8 100 zł tytułem zastępstwa procesowego ustaloną zgodnie z § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 ze zm.).

Ryszard Małecki Jan Futro Mikołaj Tomaszewski